

this lovely island. Clearly the public alarm, kindled by spectacular journalism, was unnecessary and unrealistic”.

Dr. AGERHOLM is door de opvatting van de Chief Medical Officer duidelijk geschokt. Naar haar mening hebben de journalisten en de duizenden, die van „this lovely island” wegbleven, in ruime mate van gezond inzicht (considerable wisdom) blijk gegeven.

Het pad van een inspecteur van de volksgezondheid leidt niet altijd over rozen.

Literatuur: ¹MARGARET AGERHOLM (1953) Epidemic Poliomyelitis and its Prevention. *Lance* 265, II, 287. ²J. J. VAN LOGHEM (1953) *N.T.v.G.* 97, 957.

J. J. VAN LOGHEM

BRIEFWISSELING

DR. D. SCHOUTE OVERLEDEN

Bij het ter perse gaan van dit nummer bereikte ons het droevige bericht, dat dr. D. SCHOUTE te Soest, Zondagmiddag 6 December j.l. plotseling is overleden. Het is ons voornemen in een later nummer uitgebreider op de betekenis van dr. SCHOUTE voor de beoefening van de Geschiedenis der Geneeskunde in Nederland, in te gaan.

REDACTIE

VERWISSELING VAN PLATEN 67 EN 68

Door een vergissing zijn enkele figuren op de platen 67 en 68 behorend bij het artikel van G. C. F. BRINKBOK, H. E. A. FERMIN en E. J. RENAUD (no. 48, bl. 3110) verkeerd afgedrukt. Bij het nummer van heden zijn ter vervanging daarvan twee nieuwe platen gevoegd, eveneens genummerd 67 en 68.

REDACTIE

INGEZONDEN

Ter bevordering van spoedige plaatsing van de stukken, behoudt de Redactie zich het recht voor, deze zo nodig te bekorten.

MAZELEN BIJ JONGE ZUIGELINGEN

Naar aanleiding van het ingezonden artikel van collega J. JAGER¹ wilde ik het volgende opmerken. In het algemeen gesproken is de zuigeling tot ten hoogste 6 maanden weinig vatbaar voor mazelen, dank zij de omstandigheid dat in het zeer dicht bevolkte Nederland welhaast geen enkele moeder in haar jeugd is vrijgebleven van mazelen. De vorming van antistoffen behoeft echter niet zo volledig te zijn als men wel zou hopen, vandaar dat ook in Nederland enige kinderen zijn beschreven die tweemaal mazelen hebben gekregen. Hiermede is in overeenstemming dat een zuigeling meestal een voldoende passieve immuniteit van zijn moeder meekrijgt, evenwel lang niet altijd. Mazelen bij zuigelingen jonger dan 6 maanden is zeldzaam, maar zeker niet onbekend, zelfs niet bij zuigelingen wier moeders mazelen hebben gehad (HERMANN 1917). Mazelen pleegt tussen de 6e en 12e levensmaand lichter te verlopen dan bij kinderen van 2 tot 3 jaar, waarschijnlijk ten gevolge van nog aanwezige immuunstoffen (W. GUNN²).

Het medegedeelde geval van een zuigeling van nog geen 5 maanden met mazelen is zeker zeldzaam, maar geen unicum te noemen.

¹J. JAGER (1953) *N. T. v. G.* 97, 3017. ²W. GUNN, in STANLEY BANKS (1951) *Modern Practice in Infectious fevers*, II.

Hilversum, 28 November 1953

D. P. R. KEIZER

DE AETIOLOGIE VAN AANGEBOREN HARTGEBREKEN

Sinds de opkomst van de hartchirurgie is de diagnostiek van het aangeboren hartgebrek in het centrum van de belangstelling gekomen. Nu zou men zich ook graag een voorstelling willen maken, hoe de verschillende vitia zijn ontstaan.

Uit artikelen en verenigingsverslagen, opgenomen in dit *Tijdschrift*, blijkt dat de naar voren gebrachte verklaringen, zoals b.v. de phylogenetische theorie van SPITZER of de op-

vattingen van HOEKSTRA niet algemeen bevredigend zijn. Ook in de hand- en leerboeken is weinig te vinden. Het embryologische leerboek van HAMILTON e.a.¹ bepaalt zich tot een opsomming van de vitia. Het paediatrische handboek van MITCHELL-NELSON² evenzo. GORTER in zijn *Kindergeneeskunde* noemt alleen rubeola en andere virusziekten, zonder in bijzonderheden te treden. Uit het onderzoek van GIBSON en LEWIS³ blijkt echter, dat slechts bij 1 pCt rubeola de oorzaak is. FEER noemt „Hemmungsbildungen” en „intra-uterine Entzündung”. Nu is met „Hemmungsbildungen” eventueel alles te verklaren, maar dan moet men ook voor elk hartgebrek een eigen „Hemmungsbildung” aannemen. Een dergelijke ideopathische remming is ook in strijd met de waarneming van BIJLMER⁴ bij een twee-eiige tweeling, waarvan de een een aangeboren hartgebrek had, en de ander niet.

Daarom wil ik de aandacht vestigen op de bijna zestig jaar oude dissertatie *De aetiologie en de pathogenese der congenitale hartgebreken*⁵. Hoewel het niet verstandig is de conclusie uit het betoog te lichten, moet ik toch hier vermelden, dat in deze verhandeling een *causa externa* wordt aangenomen, en wel een abnormale nekkromming van de foetus, waardoor — bij te sterke kromming — het hoofd op het dan nog bomberende hart komt te drukken. Al naar het embryologische stadium en al naar de plaats waar gedrukt wordt, kan het ontstaan van de verschillende hartgebreken rationeel worden verklaard, en eveneens waarom onder de anomalieën de tetralogie van FALLOT relatief vaak voorkomt.

Dat deze afwijkende nekkromming niet geheel hypothetisch is, mag blijken uit de waarnemingen van HIS, dat abortieve vruchten van dit ontwikkelingsstadium gewoonlijk afwijkingen in de nekkromming tonen. Verder vond DARESTE⁶ bij kippen twee gescheiden harten en daarbij een te sterke buiging van de kop, die zelfs tot een vergroeiing van kop en navel kon leiden. Deze afwijking werd door WARYNSKY⁷ kunstmatig verkregen door de normale nekknik te vergroten.

Dystresieën van de aortaboog⁸ zouden misschien eerder te verklaren zijn door een verminderde nekkromming, maar dat wordt slechts aangestipt (bl. 86) en zou een uitgangspunt kunnen zijn voor verder onderzoek.

Ik meen dat het voor al degenen die zich op het ogenblik met dit onderwerp bezighouden, de moeite zou lonen van de inhoud van deze dissertatie kennis te nemen.

Literatuur: ¹HAMILTON, BOYD en MOSSMAN, *Human embryology*. ²MITCHELL NELSON (1946) *Textbook of pediatrics*. ³J. VAN LOOKEREN CAMPAGNE (1952) *T. N. v. G.* **96**, 2558, over S. GIBSON en K. C. LEWIS (1952) *Amer. J. Dis. Child.* **83**, 317. ⁴BIJLMER (1941) *N. T. v. G.* **85**, 4101. ⁵D. MAC GILLAVRY (1896), *De aetiologie en de pathogenese der congenitale hartgebreken*. ⁶DARESTE (1890) *Progr. méd.* (Paris) **1**, 521. ⁷FOL en WARYNSKY (1883) *Rec. zoölogique Suisse I.* ⁸I. BOEREMA (1953) *N. T. v. G.* **97**, 1243.

Jeruzalem, December 1953

C. BOASSON

BERICHTEN

BUITENLAND

DENEMARKEN. — DE ZEEZIEKE ZEEMAN. Er zijn zeelieden, zelfs zeehelden, die nimmer aan de bewegingen van het schip wennen. Een commissie onderzocht 128 chronische zeezieken: zeelieden, die na een jaar varen nog aan zeeziekte leden. De bekende antihistaminica (dramamine, neptusan, enzovoort) deden bij 52 pCt de verschijnselen van zeeziekte verdwijnen; 27 pCt verbeterden. Verschillende in de industrie verkrijgbare verbindingen kwamen in uitwerking overeen (*J.A.M.A.*, 26 September 1953, bl. 445).

ENGELAND. OPVOEDING VAN SCHULDIGE MOEDERS. Vrouwen, die wegens verwaarlozing van haar kinderen door de rechter zijn veroordeeld en blijkens haar gedrag in de gevangenis voor reclassering in aanmerking komen („star class”), vinden in een nieuw „hostel” op het terrein van de gevangenis te Birmingham gelegenheid tot het volgen van een „training course in mothercraft”. De resultaten zijn vrij bemoedigend en de Women’s Voluntary Service blijft na het ontslag uit de gevangenis steun verlenen (*Lancet*, 24 October 1953, bl. 874).

— NATIONAL HEALTH SERVICE OP HET KASTEEL. Een peripatetische correspondent van de *Lancet* (24 October 1953, bl. 882) beschrijft zijn rit door het uitgestrekte park, de butler, die hem ontving en de indrukwekkende „Great Hall”, waar hij wachtte tot her ladyship hem naar de ziekenkamer geleidde. In zijn hemelbed, omgeven door de portretten zijner voorvaderen, maakte his lordship een lichte griep door. Nadat de diagnose was gesteld, het geneesmiddel voorgeschreven, de ceremonie van de terugtocht naar hal en poort vervuld en de motor